A Holnap asszonya.

Írta: Dr. WLASSICS TIBOR.

Csak ha az utolsó ágyúlövés is eldördült, csak akkor látjuk majd, hogy más a világ körülöttünk, nem az, ami a háború első ágyújának elsütésekor volt. Ez önmagától érthető dolog volna, amelyre kár szót vesztegetni; ám nagyon is sok a mondanivaló ennek a más világnak valószerű berendezkedéséről, — amely reánk vár — az elkövetkezendő országról, amelybe, ahogy éppen menni fog, bele kell helyezkednünk. Egyik leglegérdekesebb kérdés kétségkívül a nő helyzete. Láttuk, hogy a háború mennyire fejlesztette, alakította, változtatta már eddig is a holnap asszonyának jövő helyzetét. Rég megszokottá vált ma már, hogy a nő villamos kalauz, tisztviselő, éjjeli őr, utcaseprő, öntöző, stb.; mint orvos, mint tanítónő a hivatásabeli férfiak helyét derekasan tölti be; nemsokára mint ügyvéd is megpróbálkozik majd és ez mind nem tűnik fel csodálatosnak előttünk. A katonák asszonyai, özvegyei, leányai átvették az elhalt és távollevő férjek és apák hivatalát, munkáját; így tehát csak természetes az a kérdésünk, hogy a háború befejeztével ez az átvállalás megszűnik-e majd, vagy pedig a társaságbeli formák valamely gyökeres átalakulása előtt állunk. Az a fejlődés, amely rendes körülmények között lassan történik, most hirtelen következett be: a férfi segédjéből az asszony versenytárssá válik. Régebben mindenkor a férfi maradt az erősebb — nem valami természetes hajlamok folytán, hanem egyszerűen azon okból, mert ő minden hivatást és állást — régen eleve elfoglalt, aminek meghódítására a nők csak éppen elindultak. A háború ezt a helyzetet éppen megfordította. Most a nő tölti be az állomáshelyeket és teljesíti a hivatásokat és a férfinek kell — ha a háborúnak vége lesz — azokat újra megszereznie.

Ez az ellentét meglehetős drámai színben lép fel. A csatatérről hazatérő férfi mutogatja sebhelyeit és sebeit, hirdeti, hogy vére éppen a nőért folyt, érette kockáztatta életét. A haza biztonságáért több szenvedést állott ki, mint amennyit valaha lehetségesnek tartottunk volna, s lám, a hazát olyan mértékben biztosította, hogy helyét ez idő alatt betöltötték, a munka zavartalan folyik nélküle is. A férfi hosszú ideig a harcban maradt és éppen ezáltal sikerült a nőnek mindenhovó beférkőznie, az elárvult munkát folytatnia; gyakorta ügyesebb és használhatóbb is lett és így a hazatérő hősnek kell majd új munkaalkalom után néznie. Az asszony viszont joggal hivatkozhatik arra, hogy csak az ő munkássága és alkalmazkodási képessége, szorgalma és jóakarata tették lehetővé, hogy az élet továbbra is akadály nélkül gördült tovább s a munka sehol sem akadt meg; csak az ő segítségével, a gyorsasága alapján, amellyel a férfit pótolta, tudott megállani a honnmaradt nemzet, csak így folyhatott tovább a gazdálkodás rendje. Látnivaló: nőnek és férfinak egyaránt igaza van, és éppen ez teszi a kérdést *még* bonyolultabbá. Amellett minden nappal élesebbé válik ez a konfliktus; minden újabb behívás és sorozás egyidejűleg legalább ugyanannyi nőt is munkára fog és tettre szólit — azokat, kiknek a férfiak dolgát átvenni kötelességük. A pathetikus ellentétekre tehát bőven nyilik alkalom.

A veszélyeket sejtik is már mindenfelé.

A törvényhozás több országban intézkedett, hogy a hazatérő harcosnak jogilag biztosítsa régi állását.

Ámde ez a kényszer, bármily szükséges volt is, nem elég a segítésre. Nagyon sok férfi lesz, aki régi munkakörére, amely reá nézve az évek során idegenné vált, nem lesz többé alkalmas; sokan nem is találnak többé az üzletre és gyárra, melyben dolgoztak, mert kenyéradójuk meghalt vagy tönkrement; mások meg kevesebbet fognak teljesíthetni, mint az asszonyok, kik helyeiket átvették és rövid felmondási idő után helyük elhagyására kényszerülnek. A nő semmiképen sem fog egykönnyen újból a tűzhelyhez és gyermekszobához visszatérni, mint azt a nőmozgalom ellenlábasai oly szívósággal ajánlották. A »nem nőies hivatá-sok«, amelyekről oly előszeretettel csevegtek, szemmel láthatólag megkevesbedtek és a háborús évek tapasztalataiból ítélve, ilyesfajta kiszólások nem lesznek alkalmazhatók a kikacagás veszélye nélkül. Az idő az ellenbizonyítékot nagyon is világosan szemünk elé állította és a nő teljesítményei kétségtelen tudatában nem lesz többé visszaszorítható. Attól kell tehát tartam, hogy a nő minden téren a férfi vetélytársaként fog fellépni? Mindenesetre — csak nem kell félnünk ettől, inkább remélnünk kell ezt. Mert a legnagyobb tévedés, ha tényként elfogadjuk, hogy a háború után az embereknek kell majd a munkát keresniük. Nem. A munka fogja az embereket felkeresni és — sajnos — őket gyakran fel nem találni. Nem »férfiak a nők ellen vagy nők férfiak ellen«, hanem »férfiak és nők« legyen a jelszó, így fogja ezt at szükségesség parancsolni. Sokkal erőszakosabb volt ez a behatolás az emberiség fejlődésébe, ez a fennakadás és visszamaradás az emberiség egész haladásában, semhogy a munkaképes emberek szinte elképzelhetetlen szüksége be ne állana. Rengeteg lesz a helyrehozásra szoruló. pusztítás és sok munkás kéz nyugszik immár örökre.

A rombolási düh után valóságos munkaláz fog bekövetkezni és egészen bizonyos, hogy három hónappal a békekötés után már fölöslegesnek mutatkozik majd az a legfőbb gondunk, hogy a küzdőknek a polgári életküzdelem terén kellő helyet biztosítsunk.

A világháború a nőmozgalomnak több hajtóerőt adott, mint száz év békés lefolyása, millió röpirat és megannyi havi folyóirat. Lássunk csak egynéhány figyelmet érdemlő ténykörülményt. Norvégiáiban törvényt fogadnak el, amely az összes közhivatalokban a nők egyenjogositását mondja ki. Svájcban mindegyre erősbödik a hajlandóság a nők választójogának megadására. Sehol sem hallhatók azok az ellenvetések, amelyeket azelőtt oly élénken hirdettek; némán veszik tudomásul a nők egyenjogúságát, természetesnek találják. Elhihető-e vájjon, hogy a törvények apró aggályoskodásai tovább is fentarthatók lesznek? Vannak országok, amelyekben a férj engedélye szükséges ahhoz, hogy házastársa utazást tehessen. Honnét adja? Tán a lövészárokból? Vagy a fogságból? És ez az utazás talán üzletét menti meg, amelyet az asszony tovább vezet. Többet fognak neki megengedni, mint amennyit a női jogok előharcosai 1914. július előtt még csak álmodhattak is. Ez a fejlődés békében még csak fokozódni fog; a béke nem fogja korlátozni, hanem csak elősegíteni. Ami néhány esztendővel ezelőtt csak a kistehetségű szatirikusok szegényes ötlete gyanánt jelentkezhetett, íme ma valóság. Senki sem csodálkozik többé rajta; túlságos parancsolóan kényszeríti reánk a szükség.

Javak, birtokok, nyersanyag mind követelik az előállítást, mind e szükséglet sürgősséget kíván. Aki gyorsabban teremti elő, annak szorgossága aranyban térül meg. Minden termelés busás hozadékot juttat a termelőnek. Új kereskedelmi összeköttetésekre tesz szert az, aki leggyorsabban képes szállítani. Ki kérdi ilyenkor, hogy a munkások férfiak-e vagy nők? A jogviszonyok végtelen sora nyer majd új rendezést. Azt fogják követelni, hogy fáradhatatlanul, lázasan, éjjel-nappal munkálkodjék mindenki. Ez a körülmény kétségkívül változást, veszélyt jelent a családi életben. Am a visszamaradás is veszély; elszegényedés és gazdasági válság fenyegeti a népet, csak a különböző nehézségek közötti választás állhat előttünk. Ki fog a »gyönge« nőkről szónokolni, ki fogja a nőietlenséget émliteni merni? Nem tartottak-e el ők vonagló, reszketeg férfiakat, kiknek csontszilánkokat fürészeltek ki a koponyájukból? .Nem vették-e át a férfiak munkáját a gondoktól szinte tönkfesujtottan, még hozzá apátián gyermekeiket is nevelvén? Nem voltak-e ott mindenütt, gyárakban, irodában, hivatalokban épp úgy, mint a kórházakban? És mégis nem bátran szenvedték-e keresztül, vergődték-e végig a hadi háztartás keserűségeit és rettenetes nélkülözéseit?

A Holnap asszonyával mindenütt találkozni fogunk, csodálkozás és bámulat nélkül és magától értetődően, minden megütközés hijján. Itt-ott ugyan valami kótyagos, elmaradt férfi-ember majd szitkozódni fog a kényelméüeh versenytárs miatt, a nemi gőg> szilajon fog még felvillanni egyesekben, ám ezek csak kivételek lesznek. Az emberek tömegének fel sem fog tűnni, hogy másként is lehetett valamikor s hogy; lehetne újra másként, holott tényleg másként volt. Az egykori hárem és a hajdani kamra épp oly tágak lesznek, mint maga a világ. A legmeggyőzőbb bizonyítékokat nyújtják majd maguk a nők alkalmaztatását mutató tények. Emellett lesznek persze u. n. úrnők, uri hölgyek is. A^ dárna továbbra is él. Még a háború sem adta fel §£. emberiség ezen legsajátlagosabb fényüzési cikkét és a béke sem fog lemondani róla. Csak éppen egy kis, a való élettől elkülönülő réteigecske lesz ez, amelyik tékozol, divatot csinál és a szenzációk vad hajszolásában előkelő betegségeket szerez, amelyekre előkelő gyógyhelyeken keres gyógyulást.

Az asszony, az igazi asszony dologban lesz. Hivatást fog teljesíteni. Munkálkodni fog a köz javára. Már látjuk is biztos nyomát az erre való céltudatos törekvésnek. IMa már minden leány választ valami pályát, Azelőtt csak az ment közülök életpályára, akinek a megélhetéséhez kellett, ma már minminden nőnek életszükséglete lett a komohj munkavállalás. Miért is ne? Férfiak milliói haltak meg, lettek nyomorékok, a házassági kilátások tehát nagyon is alászállottak. A drágaság az élet vitelét úgy megnehezítette, hogy a férfi legtöbb esetben nem képes családját eltartani. így az asszonynak is hozzá kell járulnia tőkével, munkával a háztartás terheihez s ezzel letűnik a férfinak mint kenyéradónak és házi zsarnoknak tipikus alakja. Ami ebből az ódon paragrafusok között még megszorult, az új iránt nem fogékony agyvelőkben beszáradt, ellentmond az életnek, lehetetlenné vált s így semmi élénkebb ellentállásra sem lesz szükség, hogy véglegesen kürtassék belőlük.

Am a Holnap asszonyainak nem lesz könnyű a dolga. Azért hódítja meg már most lassan, észrevétlenül elismertetését, hogy teljes jogon résztvevője és tulajdonosa legyen az új, eljövendő világnak. Az önirányítás minden örömét élvezik majdan és azért éppenséggel nem lesznek hijján a hódoló szeretésnek.